

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság**

közbenső ítélete

Az ügy száma: Pfv.II.20.060/2022/9.

A tanács tagjai: Nyíróné dr. Kiss Ildikó a tanács elnöke

Dr. Kiss Gábor előadó bíró

Dr. Hajdu Edit bíró

A felperesek: felperes1 (cím1) I. rendű,

felperes2 (cím2) II. rendű,

felperes3 (cím1) III. rendű

A felperesek képviselője:

dr. Surján Zsuzsanna ügyvéd (cím3)

I-III. rendű felperesek képviseletében

Az alperesek: alperes1 (cím4) I. rendű,

alperes2 (cím5) II. rendű

Az alperesek képviselői:

dr. Ihász Lajos ügyvéd (cím6) I. rendű

alperes képviseletében,

Imre Ügyvédi Iroda (cím7, ügyintéző:

dr. Imre András ügyvéd) II. rendű alperes képviselőjében

A per tárgya: közös tulajdon megszüntetése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

I. rendű alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Győri Ítéltábla Pf.III.20.059/2021/8.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Szombathelyi Törvényszék 28.P.20.214/2020/27-II.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős közbenső ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi az I. rendű alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felpereseknek mint egyetemleges jogosultaknak 20.000 (húszezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, továbbá az államnak külön felhívásra 70.000 (hetvenezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az közbenső ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A III. rendű felperes és néhai B E (a továbbiakban: az örökhagyó) 1971-ben kötöttek házasságot, majd a helység, utca, házszám szám alatti ingatlanban az örökhagyó haláláig házassági életközösségben éltek. A háztartásukban nevelték az 1972-ben született II. rendű felperest, az 1977-ben született I. rendű felperest, valamint az 1979-ben született I. rendű alperest. A II. rendű felperes 1996-tól, az I. rendű alperes 2017-től önálló háztartásban él.

[2] Az örökhagyó az 1996. január 24-i nyugdíjazásáig folyamatosan munkaviszonyban állt. Emellett 1972-től kezdődően háztáji gazdasággal, majd növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkozott. Gondoskodott a különvagyonát képező helység, hrsz1, hrsz2 helyrajzi számú, valamint hrsz3 helyrajzi számú termőföld rendeltetésű ingatlana műveléséről.

[3] Az örökhagyó 1992-ben részaránykiadás útján kb. 3,5 ha területű ingatlanok tulajdonjogát szerezte meg, amelyhez további 10 ha területű földeket bérelt. 1992-ben megvásárolta a helység, hrsz4 és hrsz5 helyrajzi számú ingatlanokat, amelyeket 1997-ben három gyermeke részére elajándékozott. 1992-től az örökhagyó, majd 2004-2005-től kezdve az I. rendű felperes és az I. rendű alperes irányításával egy folyamatosan terjeszkedő családi mezőgazdasági vállalkozást alakítottak ki.

[4] Az örökhagyó 2004-ben csípőprotézis műtéten esett át, gyengülő egészségi állapota miatt a nehéz fizikai munkából kevésbé tudta kivenni a részét, a kisebb mezőgazdasági munkákat azonban folyamatosan elvégezte, a családon belül a szőlőművelés, a gyomirtás továbbra is az ő feladata maradt. A mezőgazdasági vállalkozás működtetését 2004-től fokozatosan az I. rendű felperes és az I. rendű alperes vette át, a vállalkozással kapcsolatos gazdasági döntésekből azonban az örökhagyó továbbra is kivette a részét. Az örökhagyó 1997-től 2017 márciusáig bezárólag összesen 14.091.988 forint nyugdíjban részesült. Az örökhagyó 2018. május 6-án végintézkedés hátrahagyása nélkül elhunyt, törvényes örökösei a gyermekei (az I., II. rendű felperes és az I. rendű alperes) és a házastársa (a III. rendű felperes).

[5] A III. rendű felperes a házasságkötését, majd a gyermekek megszületését követően a 2005. május 21-i nyugdíjazásáig – kisebb megszakításokkal – folyamatosan munkaviszonyban állt. A gyermekek felnevelésén, majd a háztartás vezetésén túl a háztáji gazdaságban és az állattartásban is részt vett, az ő feladata volt a tejértékesítés intézése és a családi rezsi és egyéb kiadások intézése, illetve az ezzel összefüggő kötelezettségek teljesítése. A jövedelme 1997-től 2017 márciusáig 15.834.291 forint volt.

[6] A három fiúgyermek tizenéves koruktól kezdődően mind a háztartási, mind a házkörüli és az egyéb mezőgazdasági munkákba besegített, a család közös háztartásban élt, közösen gazdálkodtak, a szükségleteiket közösen fedezték.

[7] A II. rendű felperes a házasságkötését követően, 1996-tól külön háztartásban élt, azonban rendszeresen besegített a családi mezőgazdasági vállalkozásba, a szüleivel és a velük közös háztartásban élő testvéreivel kölcsönösen támogatták egymást. A II. rendű felperes tulajdonában álló termőföldet az I. rendű felperes haszonbérleti szerződése alapján a család művelte, amelyre tekintettel vele évente elszámoltak.

[8] Az I. rendű felperes 1999 decemberétől 2003-ig állt munkaviszonyban, a jövedelmét a család közös kasszájába adta. A munkaviszonya mellett is folyamatosan dolgozott a háztáji gazdaságban, a mezőgazdasági tevékenységből 2001-től kezdődően származott jövedelme. 2006-tól önálló főfoglalkozásként mezőgazdasági egyéni vállalkozóként tevékenykedett.

[9] 2006 januárjában eredményes mezőgazdasági pályázaton 6.000.000 forint támogatásban részesült, amelyet földvásárlásra fordított. Az ingatlan-nyilvántartásban a termőföldek tulajdonosaként, illetve a földhasználati-nyilvántartásban használoként ő volt bejegyezve, így mind a tulajdonában álló, mind a nyilvántartás szerint általa bérelt területek után járó állami támogatásokat igénybe vette. Az I. rendű felperes tulajdonaként nyilvántartott termőföldeket túlnyomórészt az I. rendű alperes művelte.

[10] Az I. rendű felperes mezőgazdasági vállalkozóként elsősorban állattartással foglalkozott. A tejet eladásra termelte, amelyben a III. rendű felperes közreműködött. Az I. rendű felperes intézte a könyveléssel együtt járó feladatokat. Az állatok értékesítéséből származó bevétel jelentős része a kedvezőbb adózás miatt az I. rendű alperes számlájára folyt be.

[11] Az I. rendű felperes két bankszámlával rendelkezett, a takarékszövetkezetnél – amelyhez az I. rendű alperesnek is hozzáférése volt –, valamint 2016-tól az bank Banknál. Az I. rendű felperes számláján – az átalányadózási szabályok miatt – az éves jövedelme a 6.000.000 forintot nem haladta meg. 1997-től 2017 márciusáig a jövedelme 9.322.890 forint volt.

[12] Az I. rendű alperes a nagykorúságától 2006 januárjáig folyamatosan munkaviszonyban állt, a havi fizetése, illetve az alkalmi munkából származó jövedelme is a közös családi kasszába folyt be. 1999 decemberétől őstermelőként gazdálkodott, áfa-visszaigénylésre volt jogosult. 2006-tól a mezőgazdasági tevékenységet főfoglalkozásként végezte. A család tulajdonában és használatában álló földterületeket – közös elhatározás alapján, de az áfa-visszaigénylés lehetősége miatt – az I. rendű alperes nevében vásárolt gépekkel, elsősorban az I. rendű alperes művelte. Az I. rendű alperes a bank2 helység2i fiókjánál, majd a gépvásárlásokra tekintettel az bank-nél rendelkezett bankszámlával, jövedelme 1997-től 2017 márciusáig összesen 17.493.891 forint volt.

[13] Az I. és a III. rendű felperes, az örökhagyó, valamint az I. rendű alperes a szülők háztáji gazdaságából az 1990-es évek végétől kezdődően 2017 márciusáig egy folyamatosan gyarapodó, jól működő családi mezőgazdasági vállalkozást alakított ki, az 1990-es évek végéig a gazdaságot az örökhagyó és a III. rendű felperes működtette, akiknek a munkájából a nagykorúvá váló gyermekeik egyre nagyobb részt vállaltak.

[14] Az állattenyésztéssel elsősorban az I. rendű felperes foglalkozott, a termőföldeken a mezőgazdasági munka jelentős részét elsősorban az I. rendű alperes végezte. Az állattartásból és a növénytermesztésből befolyó jövedelmeket közösen visszaforgatták a családi vállalkozásba, újabb földterületeket, illetve gépeket vásároltak. A földterületek megvásárlását és azt, hogy melyiküket tüntessék fel az adásvételi szerződésekben vevőként, közös döntés alapján célszerűségi szempontok szerint határozták el.

[15] Az I. rendű alperes őstermelőként az áfát visszaigényelhette, ezért a nagyértékű gépeket – közös gazdasági döntés alapján – az ő nevére vásárolták. A gépvásárlásokkal kapcsolatos pénzforgalom az I. rendű alperes számláján zajlott, ide érkezett az ezzel

kapcsolatos támogatás összege is. A gépvásárláshoz szükséges hitelt is az I. rendű alperes vette fel, ő kötötte a megvásárolt berendezésekre a felelősségbiztosítási szerződéseket, és ő intézte a gépjavításokat, szervizelést.

[16] Az I. rendű felperes, a III. rendű felperes, az örökhagyó, valamint az I. rendű alperes a bevételeket – a közös háztartás költségeinek fedezését meghaladóan – visszaforgatta a különböző vállalkozásokba, amelynek eredményeként 2017 évre közel 130 ha-os területen gazdálkodtak és több nagyértékű gép került a tulajdonukba.

[17] 2016-ban a családtagok között megromlott a kapcsolat, mert az I. rendű alperes a közös gazdálkodásból származó 4.300.000 forintért saját lakóingatlant vásárolt. 2017. március 8-án az I. rendű felperes és az I. rendű alperes megállapodtak abban, hogy az I. rendű alperes ingatlanvásárlására tekintettel az I. rendű felperes 4.601.110 forintba tart igényt, amelyet az I. rendű alperes egy 2.132.670 forint értékű szártépőgép átadásával és 2.468.435 forint 2017. március 10-ig történő kifizetésével vállalt teljesíteni.

[18] 2017-ben az I. rendű alperes a tulajdonaként nyilvántartott mezőgazdasági gépeket birtokba vette, azokat elszállította, és a tulajdonában álló földeken önállóan kezdett gazdálkodni, 2017. december 13-án a szülői házból elköltözött.

A felperesek keresete és az I. rendű alperes ellenkérelme

[19] A felperesek módosított keresetükben annak megállapítását kérték, hogy a kereseti kérelmükhöz csatolt vagyonmérlegben feltüntetett ingó- és ingatlan vagyon az I. és III. rendű felperesek, az örökhagyó és az I. rendű alperes személyenként 1/4-1/4-1/4-1/4 arányú közös tulajdonában áll, amelyből az örökhagyó 1/4 tulajdoni illetősége az ő hagyatékának a tárgya. A felperesek az általuk előadott tulajdoni arányok és a tényleges birtokállapot alapul vételével kérték a közös tulajdon megszüntetését. A II. rendű alperest mindezek türéseire kérték kötelezni.

[20] Állították, hogy 1997-től 2017. március 8-ig az I. rendű és a III. rendű felperes, az időközben elhunyt örökhagyó és az I. rendű alperes közös háztartásban élve közös vagyonszerzési cézzal közösen gazdálkodott, ezért közöttük a gazdálkodás időszaka alatt megszerzett ingó- és ingatlanvagyonra tulajdonközösség keletkezett.

[21] Az I. rendű alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

[22] Álláspontja szerint a családtagok nem folytattak közös gazdálkodást, fizikálisan és anyagilag segítették egymást, azonban nem vezette őket a közös tulajdonszerzés szándéka. Hivatkozott arra is, hogy a gazdálkodás időszaka alatt megvásárolt ingatlanok annak a családtagnak a tulajdonába kerültek, akinek tulajdonjogát a bejegyzés alapjául szolgáló okirat alapján az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezték, továbbá az ingóságok jelenleg fennálló birtokhelyzete is a tényleges tulajdonviszonyokat tükrözi.

[23] Másodlagos érvelése szerint a család összes bevétele a perbeli időszakban 382.881.261 forint volt, amelynek 83,33%-a, azaz 319.114.457 forint hozzá folyt be. A közös tulajdon létrejöttének megállapítása esetén tehát őt a közös tulajdonból való részesedés ebben az arányban illetné meg. Arra is hivatkozott, hogy 2014. március 15. után a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 578/G. § (2) bekezdése hatályát veszítette, ezért a régi Ptk. ezen rendelkezése 2014. március 15-t követően a közös tulajdonszerzést már nem alapozta meg.

[24] A II. rendű alperes a kereset teljesítését nem ellenezte.

Az elsőfokú ítélet és a másodfokú közbenső ítélet

[25] Az elsőfokú bíróság a felperesek keresetét elutasította.

[26] A közös háztartásban való együttélésen és a közös gazdálkodáson alapuló tulajdonközösség már 1997-től fennállt, ezért a perbeli jogviszony keletkezésének körülményeire és megszűnésére a régi Ptk. rendelkezéseit alkalmazta.

[27] Elsődlegesen azt vizsgálta, hogy az együttélő családtagok milyen módon vették ki részüket a közös háztartás működtetéséből, fennállt-e a közös gazdálkodás, illetve milyen terjedelemben; a közös gazdálkodás időtartama alatt, annak eredményeként létrejött-e vagyonszaporulat, amelynek vonatkozásában a felek legalább hallgatólagosan egyetértettek abban, hogy az a közös tulajdonukba kerüljön. Vizsgálta továbbá azt, hogy az I. rendű felperes által főfoglalkozásként folytatott mezőgazdasági egyéni vállalkozás, valamint az I. rendű alperes által főfoglalkozásként folytatott őstermelői tevékenység összeolvadtak-e a közös háztartás működtetéséhez szükséges gazdálkodással, vagy attól elkülönültek; és ennek alapján megállapítható-e az örökhagyó, az I. és III. rendű felperes, valamint az I. rendű alperes közös gazdasági célok érdekében kifejtett együttműködése, és a létrejött vagyonszaporulatra vonatkozó közös szerzési akarata.

[28] Az I. rendű felperes vonatkozásában mérlegelte, hogy 1994-ben kezdett dolgozni, jövedelmét a szülők közös háztartása körében használták fel, továbbá azt, hogy önálló mezőgazdasági tevékenységet 2001-től folytatott és 2005-ben vált főfoglalkozású egyéni vállalkozóvá. Utalt rá, hogy az I. rendű felperes az egyéni vállalkozást csak az akkor hatályos jogszabályok alapján működtethette, amelyből szerinte az következett, hogy az ehhez szükséges vagyontárgyak, bevételek és kiadások mindvégig az egyéni vállalkozás keretein belül maradtak. Következtetése szerint ennek az ellenkezőjét a felperesek a perben nem bizonyították.

[29] Rámutatott, hogy az I. rendű felperes egyéni vállalkozóként is adóbevallás benyújtására volt köteles, amelyben személyi jövedelemadó-bevallást és egyéni vállalkozóként járulékbavallást kellett előterjesztenie. Az I. rendű felperes mezőgazdasági

tevékenységével kapcsolatban keletkezett jövedelméről csak a saját nevében nyilatkozott és jövedelme után önállóan adózott.

[30] Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az I. rendű alperes 1997-ben kezdett dolgozni, fizetését és az alkalmi munkából származó jövedelmét is a szülei háztartásába utalta, az adóbevallásában először 1999-ben jelent meg a mezőgazdasági tevékenység, illetve az ebből származó jövedelem. Az I. rendű alperes mezőgazdasági őstermelői tevékenysége folytatásához szükséges vagyontárgyak a rendelkezésére álltak, a tevékenységéhez szükséges bevételek, kiadások, költségek is a foglalkozása keretein belül maradtak, önállóan adózott, továbbá az őstermelői tevékenységet csak a jogszabályi keretek között végezhetette.

[31] Okfejtése szerint a felperesek nem bizonyították, hogy az I. rendű felperes az egyéni vállalkozását, illetve az I. rendű alperes az őstermelői tevékenységét akarategységben, közösen működtette. Az a körülmény, hogy a felek a gazdálkodásban kölcsönösen segítettek egymást, a gazdasági közösség „megállapítását” nem teszi lehetővé.

[32] Rámutatott, hogy a perbeli ingatlanok tulajdonszerzése ügyvéd által ellenjegyzett okirattal történt, azok kétséget kizáróan rögzítették a tulajdonszerző fél személyét. Ezzel szemben a felperesek nem bizonyították, hogy a megszerzett ingatlanok vételárát nem az adott okiratban vevőként feltüntetett családtag finanszírozta a saját jövedelméből, hanem a felek a közös gazdálkodás eredményéből, illetve közös pénzből fizették ki.

[33] További érvelése szerint az I. rendű felperes az általa megszerzett ingatlanok vételárát részben az elnyert pályázati összegekből fizette ki, amely összegek kizárólagos jogosultja volt. A tulajdonába került más ingatlanok vételárának fedezetére is megfelelő forrásokkal rendelkezett, ezek az ingatlanok tehát az I. rendű felperes tulajdonába kerültek. Hangsúlyozta, hogy az I. rendű alperesnek is rendelkezésére állt az általa megszerzett ingatlanok vételára, szerinte a perben nem volt vitatott, hogy a gazdálkodói tevékenységhez fűződő támogatásokat mindig az ingatlan-nyilvántartásban feltüntetett tulajdonos kapta.

[34] Utalt arra, hogy a családtagok mind az ingatlanok, mind a gépek megvásárlása során megbeszélték, hogy azok tulajdonjogát ki szerezze meg. A közös tulajdonszerzési akarat cáfolataként értékelte, hogy a felek nem éltek a megvásárolt termőföldek közös tulajdonba kerülésének a lehetőségével. Azt állapította meg, hogy a feleknek nem volt célja a közös tulajdonszerzés a mezőgazdasági gépek megvásárlása tekintetében sem, az I. rendű alperes a gépek egyedüli megvásárlásához megfelelő bevétellel rendelkezett, illetve az e célból felvett kölcsönnél egyedüli adósként szerepelt. A könyveléssel kapcsolatos bizonyítékokból arra következtetett, hogy elkülönült egységet alkotott az I. rendű felperes egyéni vállalkozása, az I. rendű alperes őstermelői tevékenysége, valamint a szülők által működtetett közös háztartás.

[35] Megítélése szerint a felperesek nem bizonyították sem az örökhatározó, sem a III. rendű felperes esetében, hogy akár mezőgazdasági kistermelőként, akár őstermelőként önálló mezőgazdasági termelést folytattak. A szülők a házkörüli állattartással, a konyhakert művelésével, illetve az örökhatározó különvagyonát képező szőlő-, illetve termőföldek művelésével foglalkoztak és csak a közös háztartás működtetéséhez szükséges mértékben végeztek mezőgazdasági tevékenységet, amelybe gyermekeik besegítettek, az ebből származó bevételt azonban a háztartásban felhasználták. A háztartás működtetéséhez szükséges bevétel

a szülők jövedelméből és a ház körül, illetve a művelésük alatt álló földeken megtermelt felesleg eladásából, valamint a tej értékesítéséből származó pénzből származott.

[36] Okfejtése szerint a családtagok egymás között megosztották a háztartás működtetéséhez általánosan hozzátartozó tevékenységet, a háztartási munkák a III. rendű felperesre hárultak, aki emellett a tejértékesítésben is közreműködött, gondoskodott a háztartás kiadásaihoz tartozó csekkek feladásáról, a házastársa és a saját nyugdíjával, valamint a gyermekeik hazaadott keresményével gazdálkodott. A III. rendű felperes nem kezelte az I. rendű felperes és az I. rendű alperes főfoglalkozásként folytatott tevékenységből származó jövedelmét és a gyermekei számláihoz sem volt hozzáférése. Hangsúlyozta, hogy a felperesek nem bizonyítottak olyan körülményt, amelyből arra lehetett következtetni, hogy a szülők részéről a háztartási közös vagyonba tartozó közös háztartás működtetéséhez szükséges tevékenység eredményeként szerzett vagyonszaporulatot a gyermekekkel közös vagyonnak tekintették. A közös gazdálkodás hiányát bizonyította az is, hogy a felperesek a szülők közös háztartásába tartozó vagyontárgyakat nem vonták be a vagyonmérlegbe, azokkal nem kívántak a perben elszámolni.

[37] Okfejtése szerint a közös családi gazdálkodás megvalósulását és a közös tulajdonszerzést cáfolja az is, hogy a II. rendű felperes szülői házból való elköltözésekor a felperesek vele nem számoltak el, az ő házvásárlásához a szüleitől kapott anyagi juttatás nem tekinthető a közös háztartásból való távozásra és a közös gazdálkodás megszüntetésére tekintettel elvégzett elszámolásnak. A II. rendű felperes az elköltözését követően az elsőfokú bíróság szerint besegített a családi gazdálkodásba, ez a tevékenység azonban az önálló életvitele és munkavégzése mellett csak járulékos jellegű maradt, évente ellentételezésre került, a tulajdonközösség létrejöttét azonban nem alapozza meg. Abból a körülményből, hogy a felek nem éltek a családi gazdaság létrehozásának lehetőségével, a közös szerzésre irányuló akarat hiányára következtetett.

[38] Kifejtette, hogy az I. rendű felperes és az I. rendű alperes között 2017. március 8-án kelt megállapodás sem utal a családi közös gazdálkodásra, illetve a közös tulajdonszerzésre, az ott írottak csak az I. rendű felperest és az I. rendű alperest érintő és kifejezetten a házvásárlásra tekintettel indokoltá vált vagyonmozgást rögzítette.

[39] Utalt arra is, hogy nem szolgálhat a közös szerzési akarat fennálltának a bizonyítékeként az, hogy a tanúként kihallgatott személyek miként ítélték meg a peres felek együttműködését és gazdasági tevékenységét.

[40] A lefolytatott bizonyítás eredményeképpen arra a következtetésre jutott, hogy a közös háztartásban élő családtagok által egymásnak kölcsönösen nyújtott anyagi és természetbeni támogatás megvalósulásán túl nem állapítható meg az I. rendű felperes mezőgazdasági egyéni vállalkozása, az I. rendű alperes őstermelői tevékenysége és a közös háztartás működtetéséhez szükséges gazdálkodás „összeolvadása”, a közös gazdálkodás megvalósulása és az annak eredményeként létrejött vagyonszaporulat közös megszerzésének a szándéka.

[41] A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva megállapította, hogy a 2000. január 1-től 2017.

március 8-ig terjedő időszakra az I. és III. rendű felperesek, az I. rendű alperes, továbbá az örökhatározó mint közös háztartásban élő hozzátartozók között a szerzésben való közreműködésük arányában vagyonszerzés keletkezett.

[42] Megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a bizonyítási eljárást a szükséges körben lefolytatta, azonban a helyesen megállapított tényállásból téves jogi következtetéseket levonva utasította el a keresetet. Nem volt helytálló az a következtetése, hogy az I. rendű alperes östermelői tevékenysége, az I. rendű felperes mezőgazdasági egyéni vállalkozói tevékenysége, illetve az örökhatározó és házastársa, a III. rendű felperes közös háztartása egymástól elkülönültek és közöttük közös gazdálkodás nem valósult meg.

[43] Utalt rá, hogy a felperesek a kereseti kérelmüket arra hivatkozással terjesztették elő, hogy a peres felek 1997. július 1-től 2017. március 8-ig terjedő időszak alatt közös háztartásban élő hozzátartozóként közös vagyonszerzési céllal közösen gazdálkodtak, ezért köztük ezen időszakra vonatkozóan tulajdonközösség keletkezett. Hangsúlyozta, hogy a közös háztartásban élők vagyoni viszonyaira vonatkozó szabályok alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha közös háztartásban élő hozzátartozók gazdasági tevékenységet is igénylő közös céljuk elérése érdekében járnak el és egyetértenek abban, hogy a közös gazdasági tevékenység eredményeként szerzett vagyon is közös legyen. Nincs azonban jogi lehetőség a közös szerzés megállapítására akkor, ha a közösség abban áll, hogy egy lakásban lakva egymást az élet fenntartásához szükséges körön belül gazdaságilag is támogatják, rokoni alapon kölcsönös szívésséget nyújtanak egymás számára.

[44] Az I. és a III. rendű felperesek, az örökhatározó és az I. rendű alperes nem vitatottan 2017. március 8-ig tartó együttműködését és gazdálkodását jellemző tények és ismérvek egyenként vizsgálva önmagukban nem tekinthetők a peres felek közös gazdálkodásra és közös szerzésre irányuló akarategységre kétséget kizáró bizonyítékának; együttes megvalósulásuk azonban megalapozza a felek között a vagyonszerzés tekintetében a tulajdonközösséget eredményező, a közös szerzésre irányuló gazdasági együttműködés tényét.

[45] Rámutatott: a perben nem volt vitatott, hogy a szülők 1972-től kezdődően háztáji gazdaságot működtettek, amely a megművelhető földterület örökhatározó általi kiterjesztésére és a felszárult gyermekek egyre számottevő munkájára tekintettel folyamatosan gyarapodott, bővült. Az 1990-ben, majd 1995-ben és 1997-ben nagykörűvé vált fiútestvérek a szülők mezőgazdasági tevékenységébe „belenőttek” és egyre nagyobb szerepet vállaltak az ekkor még az örökhatározó irányítása alatt álló mezőgazdasági munkákból, a saját munkahelyükön elért jövedelmük közös háztartás keretében történő felhasználása mellett. Következtetése szerint az 1990-es évek végétől a gyermekként a szülők gazdálkodásába való szívésségi alapú bekapcsolódás tudatos közös akaratelhatározáson alapuló, időben is állandósuló közös gazdálkodássá alakult, amely a család megélhetését biztosító egységes termőföldterület, egy birtoktest és az arra lépcsőzetesen felépülő, a négytagú család munkamegosztásán alapuló gazdaság létrehozására irányult. A család a gazdasági döntéseket közösen hozta meg, amelynek célja az egyre nagyobb volumenű gazdálkodás megvalósítása érdekében termőföldek vásárlása és megszerzése, illetve ezzel párhuzamosan a művelést lehetővé tévő géppark kialakítása volt. Utalt arra is, hogy a szülők és a velük egy háztartásban maradt fiútestvérek ezen időszaktól már közösen alakították ki a gazdálkodás kereteit és egymás lehetőségeire, adottságaira tekintettel közös racionális döntés eredményeként határozták meg

a családi munkamegosztást. A család közösen döntött arról, hogy az I. rendű alperes 1999 decemberétől östermelőként tevékenykedett, ezért áfa visszaigénylésére lett jogosult. Emiatt a gépek megvásárlása az ő nevében volt célszerű, így az ehhez kapcsolódó hitelek és biztosítások intézése is az ő nevén történt, egyidejűleg a gépek karbantartása az ő feladatává vált.

[46] Következtetése szerint a család közösen döntött a mezőgazdasági földterületek vásárlásáról, tulajdonosként azt a családtagot tüntették fel a szerződésekben, akinél az állami támogatásokhoz való hozzáférés lehetősége kedvezőbb volt. Mind a gép- mind a földvásárlások fedezetéül a közös gazdálkodás eredménye szolgált, vagyis a család a bevételek jelentős részét visszaforgatta a gazdálkodásba. Utalt arra is, hogy a feleknek nem volt közös bankszámlája, azonban mind a terményeladásból, mind az állattartásból származó jövedelmek túlnyomó része az I. rendű alperes számlájára folyt be. Az I. rendű felperes ugyanis mezőgazdasági egyéni vállalkozóként átalányadózó volt, ezért a számláján évi 6.000.000 forintnál nagyobb összegű bevétel nem jelenhetett meg. Az I. rendű felperes által elnyert állami támogatás segítségével a család jelentős földterületeket vonhatott be a művelésbe, ezzel egyidejűleg az idősödő szülők teljesítőképességének csökkenésével a családi együttműködésből az irányító szerep a szülőkről a gyermekekre tolódott át. A szülők azonban továbbra is részt vállaltak a gazdálkodásból, ezzel összefüggésben a III. rendű felperes feladata volt a háztartásvezetés, a többiekéről való gondoskodás, valamint a rezsivel összefüggő ügyek intézése.

[47] Rámutatott, hogy az örökhagyó 2004-től csökkenő mértékben, de részt vett a fizikai munkában és a tapasztalatára tekintettel a gazdasági döntések meghozatalában is. Utalt arra is, hogy a család élt az I. rendű alperes östermelői minőségéből és az I. rendű felperes egyéni mezőgazdasági vállalkozói minőségéből adódó lehetőségekkel, az I. rendű alperes a gépvásárlások mellett a gépekkel végzett mezőgazdasági növénytermesztési munka jelentős részét is elvégezte, míg az I. rendű felperes elsősorban az állattenyésztéssel, ügyintézéssel foglalkozott. A felek célja azonban az volt, hogy a fenti munkamegosztás mellett – a közös kockázatvállalással és közös munkával – működtetett gazdálkodás eredményét a közös gazdaságba visszaforgatva az egész család megélhetését biztosító és anyagi gyarapodását eredményező földbirtok- és géppark alakuljon ki.

[48] A másodfokú bíróság a közös gazdálkodás kialakulásának az 1990-es évek közepétől induló szerves folyamatában azért tekintette kezdő időpontnak a 2000. évet, mert ezt megelőzően a két otthonmaradó fiú tevékenysége még a szülői gazdálkodás körében megnyilvánuló hozzátartozói segítség jellegét viselte, ugyanakkor az egyéb kritériumok teljesülése mellett ettől az időponttól már tetten érhető a közös vagyonszerzési szándék is. E körben utalt rá, hogy az I. rendű felperes a katonaságtól leszerelve 1999 decemberében ismét munkaviszonyt létesített, a felek közös döntése eredményeként az I. rendű alperes östermelőként – a családi munkamegosztás részeként – 1999 decemberétől mezőgazdasági tevékenységet végzett, a családtagok tevékenységének elvi keretei és céljai 2017-ig terjedően ekkorra egyező akarattal kialakultak, a tulajdonközösséget megalapozó közös gazdálkodás valamennyi törvényi feltétele bekövetkezett.

[49] Álláspontja szerint a közös vagyonszerzés céljából közösen végzett gazdálkodás menetét az I. rendű alperesnek az elsőfokú eljárás során előadott személyes nyilatkozatai is egyértelműen megerősítették (28.P.20.035/2019/9. számú jegyzőkönyv). Az I. rendű alperes

maga is úgy nyilatkozott, hogy a gazdálkodás célja az volt: „stabil birtokot alakítsunk ki akkor is, hogy ha mind a kettőnknek külön családja lett volna, hogy a géppark egybemaradjon, mert a géppark azokat a területeket, amikor megvettük elbírta volna, ezért is lettek túlméretes gépek megvásárolva. Életünk végéig gondolkodtunk abban, hogy ez a gazdálkodás a szükségleteinket fedezi” (28.P.20.035/2019/10. számú jegyzőkönyv, 11. oldal).

[50] A másodfokú bíróság következtetése szerint az eljárás során az I. rendű alperes sem vitatta, hogy a közös gazdálkodás formáját az édesapja és a testvére döntötte el, továbbá, hogy a II. rendű felperes, aki maga is segítőként vett részt a családi gazdaságban, megerősítette: amikor az I. rendű felperes pályázott és nyert, ugyanúgy betette ezt a pénzt a közösbe, amiből mindenki kivette a hasznát, a földeket közösen művelték, használták és a nyereséget közösen élvezték. A másodfokú bíróság szerint a közös gazdálkodás tényét támasztotta alá dr. Cs I ügyvéd tanú nyilatkozata, valamint a közeli ismerősök tanúvallomása is.

[51] A másodfokú bíróság szerint a közös szerzés megállapíthatóságának nem képezte akadályát az a körülmény, hogy a közös gazdálkodás eredményeként megszerzett ingatlanok az ingatlan-nyilvántartásban egyenként nem közös tulajdonként, hanem az egyes családtagok tulajdonaként kerültek feltüntetésre. Az egyes termőföldek közös tulajdonkénti bejegyzése ugyanis az állami támogatások igénybevétele szempontjából célszerűtlenebb lett volna, ugyanakkor a család a rendelkezésre álló teljes termőföldterületre közös tulajdonként tekintett és azt egységes birtoktestként, a közösnek tekintett gépparkkal művelte.

[52] Utalt arra is, hogy a valamennyi szerző fél részére közös hozzáférést biztosító bankszámla hiánya önmagában nem zárja ki a közös gazdálkodást és az azon alapuló tulajdonközösség létrejöttét. A felperesek maguk sem állították, hogy 1997 előtt köztük a közös gazdálkodás és azon alapuló tulajdonközösség megvalósult, ezért a II. rendű felperes 1996. évi elköltözése időpontjában a vele való elszámolás hiánya nem cáfolja a közös gazdálkodás későbbi megvalósulását. A II. rendű felperes is úgy nyilatkozott, hogy önálló családalapítását és elköltözését követően önálló gazdálkodást folytatott, a közös gazdaságba besegített, amelyre tekintettel azonban évente elszámoltak, tehát saját jogán nem tartott igényt a peres felek együtt gazdálkodása eredményeként létrejött vagyon felosztásából származó részesítésre. A II. rendű felperessel való egységes elszámolás hiánya ezért a másodfokú bíróság szerint nem cáfolja a kereseti kérelemben előadottakat.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[53] A jogerős közbenső ítélet ellen az I. rendű alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amely annak a hatályon kívül helyezésére és az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult.

[54] Megsértett jogszabályhelyként hivatkozott a régi Ptk. 116. § (2) bekezdésére, 578/G. § (1) és (2) bekezdésére, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 164. § (1) bekezdésére és 196. § (1) bekezdés e) pontjára.

[55] Állította, hogy a másodfokú bíróság az egyébként helyesen megállapított tényállásból – a bizonyítékok mérlegelése eredményeképpen – okszerűtlen, logikátlan, iratellenes következtetéseket vont le. Sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság nem tett eleget indokolási kötelezettségének. Érvelése szerint semmilyen bizonyíték nem támasztja alá, hogy ő és az I. rendű felperes nagykorúvá válása után „belenőttek a háztáji gazdálkodásba és közös tulajdonszerzésre irányuló gazdálkodást végeztek”. Önmagában az, hogy a felek utóbb életvitelszerűen mezőgazdasági tevékenységet végeztek, nem bizonyítja a közös gazdálkodást. Szerinte az általa előadottakat támasztja alá az is, hogy a felek nem hoztak létre – figyelemmel a 326/2001. (XII.30.) Korm. rendeletben foglaltakra – családi gazdaságot.

[56] Hivatkozott a perbeli földek vásárlásánál okiratszerkesztőként közreműködő dr. D E ügyvéd vallomására, aki – szerinte – úgy nyilatkozott, hogy a felek szándéka saját részükre való tulajdonszerzésre irányult.

[57] Vitatta, hogy a családtagok közösen döntöttek a gazdálkodásról. Ezzel kapcsolatban tett perbeli nyilatkozatai pontatlanok voltak, a szülők nem töltöttek be irányító szerepet, minden családtag önállóan gazdálkodott a saját tulajdonával.

[58] Állította, hogy az I. rendű felperes által megszerzett állami támogatás az ő tulajdonába került, abból kizárólag a saját céljaira vásárolt termőföldeket, sem az állami támogatás, sem pedig az azon vásárolt földek nem kerültek a család tulajdonába és közös használatába. Utalt arra is, hogy 2005-től az I. rendű felperes a főfoglalkozású mezőgazdasági vállalkozói tevékenység mellett döntött, szüksége volt a földterületek megszerzésére, hogy ezt a tevékenységét gyakorolni tudja. Állította, hogy a perben nem merült fel adat arra, hogy az örökhagyó akár az I. rendű alperes, akár az ő tevékenységében részt vett volna, szerinte a jogerős közbenső ítéletnek ezzel kapcsolatos megállapításai iratellenesek.

[59] Osztotta a jogerős közbenső ítéletben foglaltakat a tekintetben, hogy ő a gépvásárlások mellett a gépekkel végzett mezőgazdasági növénytermesztési munka jelentős részét is elvégezte, míg az I. rendű felperes elsősorban az állattenyésztéssel, ügyintézással és elszámolásokkal foglalkozott. Szerinte azonban ebből a tényből nem lehet levonni azt a következtetést, hogy a két mezőgazdasági tevékenységet végző személy együttműködött egymással. Csupán arról volt szó, hogy ha az I. rendű felperes jártasabb volt a földek vásárlásának az intézésében, akkor viszonzásként a testvére által végzett munkáért a sajátja mellett ellátta a testvére hasonló ügyeinek intézését is. Egyfajta együttműködés volt közte és az I. rendű felperes között anélkül, hogy az közös tulajdonszerzésre irányult volna.

[60] Vitatta, hogy a perben kihallgatott tanúk – egyebek mellett – dr. Cs I, P J, Cs J, B N Z, O T vallomásai a közös gazdálkodás és a közös tulajdonszerzés szándékát támasztották alá, szerinte a tanúk egy része nem tett érdemi nyilatkozatot a jogvita tárgyát illetően.

[61] Az I-III. rendű felperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában történő fenntartását célozta.

[62] A jogerős közbenső ítélet nem jogszabálysértő, a másodfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékokat helyesen, a maguk összességében értékelte és helyes következtetésekre

jutott. Utaltak arra is, hogy a per során az I. rendű alperes a közös gazdálkodást illetően lényegében velük egyező előadásokat tett. További érvelésük szerint a felek választhatták volna a családi gazdálkodás létrehozását is, azonban ezzel a lehetőséggel nem éltek, közös döntésük alapján olyan gazdasági és adózási formát választottak, amely a család számára a legkedvezőbb volt.

A Kúria döntése és jogi indokai

[63] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

[64] A régi Pp. 272. § (2) bekezdése értelmében a felülvizsgálati kérelemben meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülvizsgálati kérelem irányul, továbbá azt, hogy a fél milyen tartalmú határozat meghozatalát kívánja, valamint elő kell adni a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése mellett, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. Akár a konkrét jogszabályhely megjelölése, akár a jogszabálysértés szöveges előadása hiányzik, a felülvizsgálati kérelem érdemben nem bírálható el (Kúria Pfv.I.22.488/2016/4; megjelent: BH 2018.53.). Ha a fél a felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítéletet többféle okból is támadja, vagyis több, egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásnak rendelkeznie kell a régi Pp. 272. § (2) bekezdésében meghatározott tartalmi követelményekkel [1/2016. (II.15.) PK vélemény 6. pont, Kúria Gfv.VII.30.577/2016/6; megjelent: BH 2017.196.]. Érdemben csak azok a hivatkozások vizsgálhatók, amelyek esetében a régi Pp. 272. § (2) bekezdésében meghatározott tartalmi követelmények maradéktalanul teljesülnek, így a Kúria érdemben nem vizsgálhatta az I. rendű alperes felülvizsgálati kérelmének a jogszabály megjelölést nem tartalmazó, vagy nem indokló hivatkozásait. A Kúria ebben a körben rámutat, hogy az I. rendű alperes a felülvizsgálati kérelmében megsértett jogszabályhelyként nem jelölte meg a régi Pp. bizonyítékok mérlegelését tartalmazó 206. § (1) bekezdésében foglaltakat és nem hivatkozott a régi Pp. indokolási kötelezettséget tartalmazó 221. § (1) bekezdésére, ezért az ezzel kapcsolatos jogi okfejtését a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során nem vehette figyelembe.

[65] Mindazonáltal a Kúria hangsúlyozza, hogy a régi Pp. 206. § (1) bekezdésének megsértésére alapított felülvizsgálati érvelés a felülvizsgálati eljárás rendkívüli jogorvoslati jellegéből fakadóan nem vizsgálható, azaz a bíróság mérlegelési körébe tartozó tényállás és a bizonyítékok újabb egybevetésére és értékelésére a felülvizsgálati eljárásban már nincs lehetőség. A Kúria csak azt vizsgálja, hogy az eljárt bíróság vagy bíróságok a mérlegelés körébe vont adatok, bizonyítékok megállapítása és azok egybevetése során nem jutott-e nyilvánvalóan helytelen és okszerűtlen következtetésre. A bizonyítékok nyilvánvalóan okszerűtlen mérlegelésének hiányában a bizonyítékok felülmérlegelésére a felülvizsgálati eljárásban nincs lehetőség. Csak az minősíthető nyilvánvalóan okszerűtlen következtetésnek, ha a bizonyítékokból csak egyfajta, a felülvizsgálattal támadott ítélettől eltérő következtetésre lehet jutni (Kúria Pfv.I.21.474/2011/10; megjelent: BH 2013.119.). Ebben az ügyben a jogerős közbenső ítéletnek ilyen hibája nincsen.

[66] A Kúria utal arra is, hogy az indokolási kötelezettség megszegése csak akkor eredményez feltétlen hatályon kívül helyezést és a felülvizsgálatot is megalapozó eljárási szabálysértést, ha a megtámadott határozat indokolása tény vagy jogkérdés tekintetében oly mértékben hiányos, hogy abból nem állapítható meg, hogy a bíróság mire alapozza a döntését. Az adott ügyben ez szintén nem volt megállapítható, mert a másodfokú bíróság a fellebbezés elbírálása során a szükséges mértékben eleget tett indokolási kötelezettségének és részletesen megindokolta, hogy a bizonyítékok újabb egybevetése során miért jutott az elsőfokú bíróságtól eltérő jogi következtetésre.

[67] A régi Pp. 164. § (1) bekezdése szerint a per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valósnak fogadja el. Az I. rendű alperes a felülvizsgálati kérelmében maga is úgy nyilatkozott, hogy az elsőfokú bíróság a bizonyítási eljárás lefolytatása eredményeként az ügyben irányadó tényállást helyesen állapította meg, a másodfokú bíróság is az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást tekintette a jogvita elbírálása szempontjából relevánsnak. Ez önmagában feltételezi, hogy a bíróságok a bizonyítási teher helyes értékelése folytán lefolytatott eljárásban a tényállást a jogvita elbírálásához szükséges mértékben feltárták. Az I. rendű alperes ugyan megsértett jogszabályhelyként a felülvizsgálati kérelmében hivatkozott a régi Pp. 164. § (1) bekezdésére, az ahhoz kapcsolódó jogi érvelése szerint azonban valójában a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelését sérelmezte. Nem állította, hogy volt olyan konkrét releváns tény, amellyel összefüggésben az ügyben eljáró bíróságok nem tájékoztatták az őt terhelő bizonyítási kötelezettségről és emiatt nem terjesztett elő további bizonyítási indítványt.

[68] A régi Ptk. 578/G. § (1) bekezdése szerint az élettársak együttélésük alatt a szerzésben való közreműködésük arányában szereznek közös tulajdont. Ha a közreműködés aránya nem állapítható meg, azt azonos mértékűnek kell tekinteni. A háztartásban végzett munka a szerzésben való közreműködésnek számít. Az 578/G. § (2) bekezdése pedig kimondja, hogy ezeket a szabályokat kell alkalmazni – a házastársak kivételével – a közös háztartásban élő más hozzátartozók vagyoni viszonyaira is.

[69] A hivatkozott rendelkezés lényege, hogy a régi Ptk. 116. § (2) bekezdése szerint az ingatlan-nyilvántartás – ha jogszabály kivételt nem tesz – a tulajdonjog és más jog fennállását hitelesen tanúsítja. Ez azonban csak egy olyan vélelem, amellyel szemben ellenbizonyításnak van helye, vagyis az azt állító fél bizonyíthatja, hogy az ingatlan-nyilvántartáson kívül tulajdonjogot szerzett, így igényt tarthat arra, hogy a tulajdonjogát az ingatlan-nyilvántartásban feltüntessék. Az ilyen ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonszerzés egyik esete a régi Ptk. 578/G. § (1) és (2) bekezdésében foglalt tényállás, ahol a tényleges jogszerzésre nem a tulajdonjog bejegyzése alapjául szolgáló okiratban foglaltak az irányadóak, hanem a szerzésben való közreműködés bizonyított mértéke. Az eljáró bíróságok ezért nem sértették meg a régi Pp. ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratok bizonyító erejét tartalmazó 196. § (1) bekezdés e) pontját, amikor azt állapították meg, hogy a felek szándéka a szerződésben foglalt tartalommal szemben irányulhatott közös szerzésre.

[70] A kifejtettekre figyelemmel a jogerős közbenső ítélet nem sértette a felülvizsgálati kérelemben megjelölt eljárásjogi és anyagi jogi jogszabályhelyeket, ezért azt a Kúria a régi Pp. 275. § (3) bekezdése alapján a hatályában fenntartotta.

Záró rész

[71] Az I. rendű alperes pervesztes lett, ezért a Kúria kötelezte a régi Pp. 270. § (1) bekezdése szerint irányadó 78. § (1) bekezdése alapján az I-III. rendű felperesek felülvizsgálati eljárási költségének a megfizetésére, amely a jogi képviselőjük 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (3) bekezdése és (5) bekezdése alapján megállapított munkadíjából áll.

[72] Az I. rendű alperes személyes illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján köteles felhívásra az államnak megfizetni.

[73] A Kúria a határozatát a régi Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül hozta meg.

Budapest, 2022. október 26.

Nyíróné dr. Kiss Ildikó s.k. a tanács elnöke, dr. Kiss Gábor s.k. előadó bíró, dr. Hajdu Edit s.k. bíró